

22.03.2023

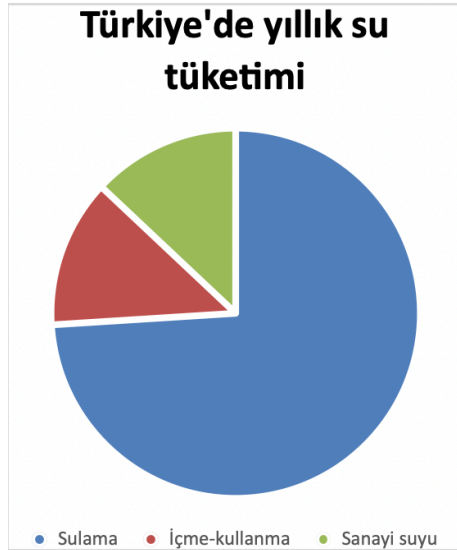
22 Mart Dünya Su Günü Kuraklık Bilgi Notu

Sulak alan ekosistemleri yeryüzünün en üretken ve zengin sistemleri. Aynı zamanda en hızlı zarar gören ve yok edilen yaşam alanları. Türkiye sulak alan çeşitliliği ve sayısı açısından çok zengin bir coğrafya. Türkiye'deki sulak alanların büyük çoğunluğu uluslararası öneme sahip Önemli Doğa Alanı (ÖDA) statüsünde.

Anadolu'da çok sayıda kapalı su havzasının olması, yüksek endemizmi yani kendine özgü türlerin zenginliğini sağlıyor. Kuşlar, iç su balıkları, iki yaşamlılar ve kızböcekleri gibi pek çok tür grubunun nesli küresel ölçekte tehlike altında olan türleri bu alanlarda yaşıyor. Bugüne kadar Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından bu alanların 14'ü Ramsar Alanı (Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar), 59'u Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan ve 32'si Mahalli Öneme Haiz Sulak Alan statüsüyle koruma altına alındı.

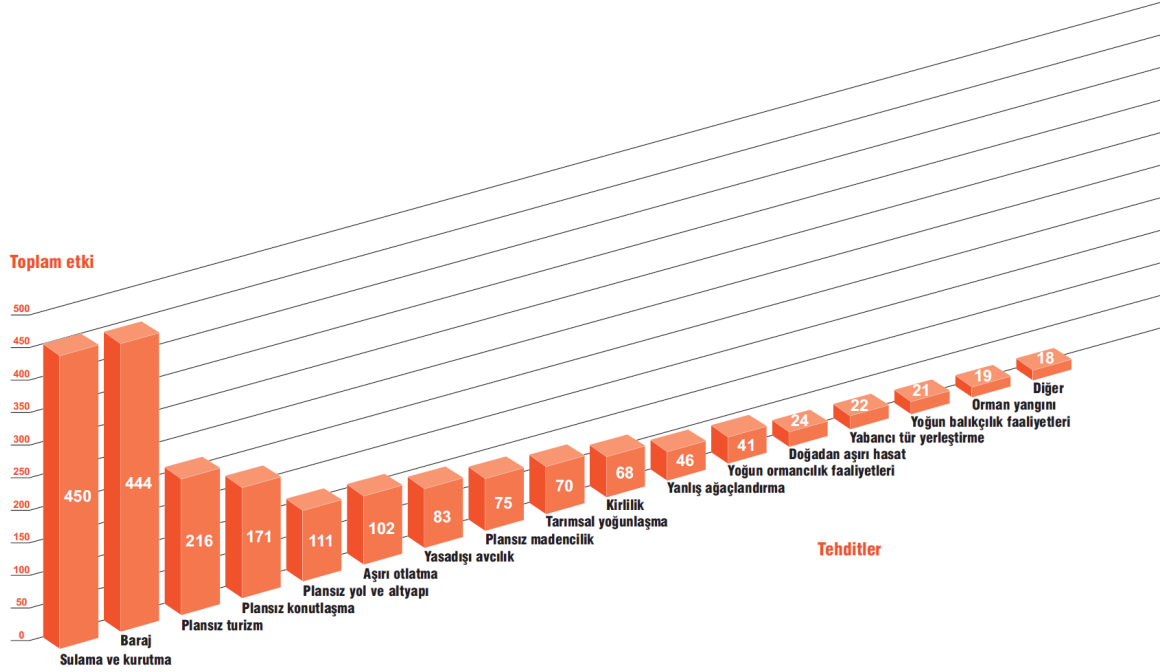
Bu alanlar hem üreme döneminde hem de göç döneminde kuşlar için hayati önem taşıyor. Yıl boyunca su kuşlarının güvenli bir şekilde üremesi, beslenmesi ve yeniden göç etmesi bu ekosistemlerin var olmasına ve korunmasına bağlı.

Suyun, her ne kadar yaşamın döngüsünde kilit rol oynadığını bilsek de su kullanımındaki yanlış uygulamalar suyun varlığını tehlikeye atıyor. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'ne göre dünyadaki tatlı suyun yüzde 70'i tarımda kullanılıyor. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan Ulusal Su Planı (2019-2023)'na göre, Türkiye'de yıllık su tüketimi 54 milyar metreküp civarında. Bunun 40 milyar metreküpü (yüzde 74) sulamada, 7 milyar metreküpü (yüzde 13) içme-kullanmada ve 7 milyar metreküpü (yüzde 13) sanayi suyu ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanılıyor.

Yürütülen politikalar ve uygulamaların bir sonucu olarak Türkiye'deki sulak alan ekosistemleri ve su kaynakları hızla zarar görüyor ve yok oluyor. Bu yok oluşun nedeni olarak günümüzde iklim değişikliği gösterilse de 20 yılı aşkın süredir asıl tehdidin yanlış

tarım ve su politikaları olduğunu görüyoruz. Sanılanın aksine iklim değişikliği bir sebep olarak değil, bu yanlış politikaların bir sonucu olarak karşımıza çıkıyor. Doğa Derneği 2006 yılında yayınladığı Önemli Doğa Alanları kitabında, Türkiye'nin sahip olduğu benzersiz 305 ÖDA üzerindeki en büyük tehdidin sulama, kurutma ve baraj projeleri olduğunu ortaya koydu.

ÖDA'ların üzerindeki tehditler ve tehditlerin toplam etkileri

Yıllardır suyun boşa aktığı, baraj yatırımlarının birer kalkınma projesi olduğu, su israfının ilk çözümünün evde çeşmeleri kısarak başladığı, sulu tarımın verimi arttırdığı ve nehirleri başka havzaya taşıyarak su sorununun çözülebileceği gibi yanlış iddiaların sonucunda bugün büyük bir kuraklıkla karşı karşıyayız. Türkiye'nin en kurak havzası olan Konya Kapalı Havzası'nda hala devam etmekte olan sulu tarım uygulamaları desteklenmeye devam ediyor. Bunun sonucunda Tuz Gölü gibi burada yer alan sulak alanlar birer birer kurutuldu. Yüzeysel suları yeterli olmadığı için açılan yüz binlerce kaçak kuyu da yer altı su zenginliğimizi tehdit ediyor.

Son altmış yılda kaybedilen sulak alanların yüzölçümü iki milyon hektara, yani yaklaşık bir buçuk Marmara Denizi büyüklüğüne ulaştı. Biyoçeşitliliğin hızla yok olma durumunu gösteren raporlarsa birbirini takip ediyor. 1970'ten bu yana dünyadaki omurgalı nüfusu yüzde 69 azaldı. Bu sayı tatlı su türleri için ise yüzde 83'e ulaşmış durumda ve bu durum sulak alanların ciddi ölçüde tahrip edildiğinin de bir göstergesi.

Türkiye yanlış politikaların da etkisiyle iklim değişikliğinden yüksek derecede etkilenecek ve buna adapte olmakta zorlanacak ülkeler arasında. Sulak alanlar iklim değişikliğinden kaynaklı fırtına, sel ve kıyı şeridi erozyonunun etkilerini azaltıcı etkiye sahip. Ayrıca yeraltı suyu depolarını doldurması ve suyu doğal olarak filtre etmesi özellikleri nedeniyle kritik öneme sahip. Sulak alanlar buldukları bölgede mikro klima etkisi yaratır, balıkçılık, mera hayvancılığı, saz kesimi, tuz üretimi, turizm ve tarım gibi faaliyetleri de destekler.

İklim değişikliği veya hava olayları değişimlerine karşılık, sulak alanların ve suyun döngüsünün korunması gerekiyor. Bunun için ilk olarak tarım ve su politikalarındaki uygulamalarda değişikliğe gidilmesi gerekiyor.

Sorun Nedir?

- Kuraklığı sadece iklim değişikliğiyle açıklayıp sorunun gerçek nedenleri üzerine konuşulmaması,
- Sulak alanların kurutulması, moloz, çöp, hafriyat dökmek için boş alan olarak görülmesi, kirletilmesi ve tarım alanına dönüştürülmesi. Sulak alanların korunması yönetmeliğine ve uluslararası sözleşmelere aykırı uygulamalarda bulunarak suç işlenmesi,
- Su kaynaklarının yalnızca insan türüne yaşam sağlayan doğal kaynak olarak görülmesi, su kaynaklarında ve etrafında yaşayan yaban hayatının yok sayılması, su döngüsünün göz ardı edilmesi, söz konusu politikalar yüzünden hem yerüstü hem de yer altı su kaynakları ve dolayısıyla ekosistemin parçası olan canlıların da bundan zarar görmesi,
- Kuraklık konusunda yanlış ve yanıltıcı açıklamalar yapılması,
- Kuruyan sulak alanlar söz konusu olduğunda Devlet Su İşleri'nin ve benzer kamu kurumların önerdiği ilk çözümün yeni açılacak su kuyularından ya da başka su kaynaklarından alana su takviyesi sağlanmasını önermesi, bu yolla yeni rant projelerinin desteklenmesi,
- Anadolu coğrafyasına ve iklimine uygun olmayan yanlış tarım ve hayvancılık uygulamalarının devam etmesi. Susuz yetişebilen tahılların sulanması, şeker pancarı ve silajlık mısır gibi çok su tüketen ürünlerin yetiştirilmesi, yerli ırkların yerine ithal hayvan ırklarının yetiştirilmesinin desteklenmesi. Çiftçinin suya ve kimyasal zehirlere bağımlı kısır bir üretim döngüsü içerisinde bırakılması,
- Yağmur suyu ile beslenen ürünlerin ekonomik olarak yeterince desteklenmemesi,
- Türkiye'nin iklim değişikliği ve ekstrem hava olaylarına karşı suyun döngüsünü ve havzaların kapasitesini gözeten bir planlama yapmamış olması.

Çözüm Nedir?

- Kurutulan sulak alan ekosistemlerinin restore edilmesi, restorasyon planlarının sulak alan yönetim planlarına entegre edilmesi, su kirlilik kaynaklarının kontrol altına alınması,
- Sulak alanların çevresinde yaşayan ve alanın kurutulmasından ekonomik olarak etkilenen üreticilerin zararlarının telafi edilmesi, burada yeniden üretimlerin hayata geçmesi için çalışmalar başlatılması,
- Kuraklık ve üretim biçimleri konusunda yerelden başlayarak ulusal ve uluslararası üretim ve tüketim politikalarının oluşturulması, uygulanması ve denetlenmesi,
- Kuraklığa dayanıklı üretimlerin, yağmura ve damlama sulamaya dayalı tarımın ve su tüketimine daha az ihtiyaç duyan ürün deseninin teşvik edilmesi, çiftçilerin iklim değişikliği ve kuraklık konusunda dirençli uygulamalara yönlendirilmesi ve çiftçilerin bu konuda desteklenmesi,
- Kaçak kuyuların ve sulamada aşırı su kullanımının önüne geçmek için denetimlerin sıklaştırılması ve caydırıcı cezaların uygulanması,
- Tarımsal ve hayvansal ürünlerde su ve karbon ayak izi azaltılmış, doğaya zarar vermeden yetiştirilen ürünlerin tercih edilmesi, küçük ve yerel üreticinin desteklenmesi için farkındalık çalışmaları,
- Katılımcı bir yöntemle uzmanların, üreticilerin, sulama birliklerinin mevcut kuraklığın etkilerini azaltacak politikalara ve karar alma süreçlerine katılımının sağlanması. İklim değişikliğinin etkileri nasıl insan eliyle arttırıldıysa yine insan etkisiyle azaltılabileceğinin doğru bir şekilde anlatılması, günü kurtarmak yerine geleceğe yönelik adımlar atmaları için bir yol çizilmesi,
- Üretimde verimde yaşanan düşüş için az su isteyen ve verimi yüksek çeşitte ürünlerin kullanılması,
- İklim değişikliğinin ve kuraklığın ilgili bakanlıklarca hizmet içi eğitimlerle kavranması, hem ekosistem temelli bilgiler hem de günümüz teknolojisi ve politikalarıyla sentezlenerek sağlıklı ve iklim değişikliğine dirençli bir su yönetimi yapılması,
- Şehir içerisindeki park ve bahçelerde sulamaların durdurulması veya en aza indirilmesi, kuraklığa dayanıklı bitkilerin parklarda ve yol kenarlarında kullanılması,
- Bahçelerde veya evlerde yer altı suyunun kullanımı için kuyu açılmalarının önüne geçilmesi,
- Dere ıslahı adı altında yapılan beton kanalların tekrar doğal habitatlarına döndürülmesi, su döngüsüne kazandırılması,

- Su ihtiyaçlarının vadi, havza ya da aynı Şehir içerisinde giderilmesi ve planlanması, farklı havza veya alt havzalardan taŐıma su sisteminin uygulanmaması,
- Kısa, orta ve uzun vadeli su yönetimi planlarının bölgesel olarak yapılması ve uygulanması,
- Tarımda, evde ve sanayi kuruluşlarında kullanılan suyun arıtılması, kendi üretim döngüsünde ve uygun alanlarda yeniden kullanılması,
- Tarım, orman ve ayır-mera arazilerinin korunması,
- Kuraklığın etkilerini azaltacak yöntemlerden bir tanesi de sıfır toprak işleme yöntemleridir. Tahıl tarlalarının ekiminde toprak sürülmeden doğrudan tohumların anıza ekilmesi,
- Sulama kanallarının kapalı sistem olarak düzenlenmesi, basınçlı sulama sistemlerinin desteklenmesi ve yaygınlaştırılması, salma sulama yönteminin en aza indirilmesi,
- Eğitim ve kamu kurumlarında, günlük hayatta sulak alanların ve su kaynaklarının öneminin anlatılması ve bireysel yaşantımızda su israfına engel adımlar atılması,
- Suyun ve sulak alan ekosistemlerinin var olma hakkı Anayasal güvence altına alınmalı.